Monitoimijainen työskentely sijaishuollossa

Euroopan unionin osarahoittama

SEAMK
Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Seinäjoki University of Applied Sciences

PERHEYHDESSÄ HANKE

Seinäjoen ammattikorkeakoulu | Seinäjoki University of Applied Sciences

Käsitteistä

- Monialaisuus tarkoittaa eri alojen ammattilaisten (esim. sosiaalityö, terveydenhuolto, psykologia, koulutus) yhteistyötä yhteisen asiakastavoitteen toteuttamiseksi.
- Monitoimijaisuus on yhteistyötä, jossa asiakas on aktiivinen toimija useiden eri alojen ammattilaisten ja muiden toimijoiden rinnalla.
- Verkostotyö on laajempaa yhteistyön muotoa, jossa eri toimijat yhdistävät resursseja, informaatiota ja koordinointia asiakkaan kokonaisuuden tukemiseksi.
- Käsitteiden välillä on usein päällekkäisyyttä: monialainen yhteistyö on osa monitoimijaista toimintaa, verkostotyö tarjoaa rakenteen ja foorumin tällaiselle yhteistyölle.

Yhteistyön perustana lainsäädäntö

Sosiaalihuoltolaki, lastensuojelulaki, terveydenhuoltolaki ja laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä muodostavat yhdessä juridisen perustan monitoimijaiselle yhteistyölle lasten, nuorten ja perheiden palveluissa. Ne velvoittavat viranomaisia ja muita toimijoita yhteistyöhön ja mahdollistavat tiedonvaihtoa asiakkaan edun mukaisesti.

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)

Monialaisen yhteistyön peruslaki

Sosiaalihuoltolaki on keskeinen monialaisen yhteistyön mahdollistaja, koska se korostaa palvelujen kokonaisvaltaista yhteensovittamista ja ennakoivaa työotetta. Yhtenä lain tarkoituksena on parantaa yhteistyötä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon ja kunnan eri toimialojen sekä muiden toimijoiden välillä.

Keskeiset kohdat:

- **3 ja 41§**: Määrittelee sosiaalipalvelut eri toimijoiden muodostamaksi kokonaisuudeksi, velvoittaa sosiaalihuollon toteuttamisessa yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa asiakkaan edun mukaisen kokonaisuuden muodostamiseksi. → yhteistyö on sisäänrakennettu.
- **36, 41 & 42 §**: **Monialainen palvelutarpeen arviointi, yhteistyö ja omatyöntekijä** – Edellyttää eri toimijoiden kartoittamista ja osallistumista (esim. terveydenhuolto, varhaiskasvatus). Yhteensovittaminen → asiakkaalle nimetään omatyöntekijä vastuuhenkilöksi. Tärkeä monitoimijaisessa tilanteessa.
- **41 § (asiakastietolaki 53 §)**: Salassapitosäännöksiä ei sovelleta, jos tiedon antaminen on tarpeen asiakkaan palvelutarpeen arvioimiseksi tai palvelujen ja toimenpiteiden järjestämiseksi . Tämä helpottaa tietojen vaihtoa monialaisesti.

Lastensuojelulaki (417/2007)

Lapsen etu yhteistyön keskiössä

- Lastensuojelulaki velvoittaa tekemään yhteistyötä lapsen edun turvaamiseksi ja sisältää säännöksiä varhaisesta puuttumisesta ja ilmoitusvelvollisuudesta.

Keskeiset kohdat:

- **11 §**: **Viranomaisten välinen yhteistyövelvoite** lastensuojelun järjestämiseksi.
- **14 § Moniammatillisen asiantuntemuksen turvaaminen –** lapsen asioista vastaavalla työntekijällä riittävä asiantuntemus käytettävissään
- **25 §**: **Ilmoitusvelvollisuus** eri viranomaisilla (esim. terveydenhuolto, koulu) ⟶ yhteistyön käynnistämisen perusta.
- **30 §**: **Monialainen asiakassuunnitelma** lastensuojelun asiakkaalle – yksilöllistä lastensuojelua ohjaava asiakirja tehdään yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa, huom. Lapsi, vanhempi ja läheiset myös.
- **52 § Yhteistyö sijaishuollon aikana** lastensuojelun (sosiaali)työntekijän tulee olla yhteistyössä lapsen, hänen vanhempiensa ja huoltajien sekä sijaishuoltopaikan kanssa lapsen huollon jatkuvuuden turvaamiseksi

Terveydenhuoltolaki (1326/2010)

Terveydenhuollon rooli osana monialaista työtä

Terveydenhuoltolaki ohjaa terveyspalveluja toimimaan osana laajempaa palvelujärjestelmää ja yhteistyössä muiden sektoreiden kanssa. Yhtenä lain tarkoituksena on vahvistaa ja parantaa toimijoiden välistä yhteistyötä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisessä (2 §).

Keskeiset kohdat:

- **8 ja 8 a §**: Yhteistyövelvoite, kun potilas tarvitsee terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palveluita.
- **15-17 a §**: Velvoitettu moniammatillista tai -toimijaista yhteistyötä palveluiden suunnittelussa ja toteuttamisessa.
- **69 §:** Jos lastensuojelun tarve johtuu riittämättömistä terveydenhuollon palveluista, on palvelut järjestettävä viipymättä

Yhteistyön perustana lainsäädäntö

- Sinulla on **lakiin perustuva oikeus ja velvollisuus** tehdä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.
- **Tietoa saa ja pitää jakaa**, kun se on välttämätöntä asiakkaan palvelujen turvaamiseksi – **salassapito ei ole este**, jos lakiperuste tiedon jakamiselle täyttyy.
- Monialainen ja -toimijainen työskentely ei ole vapaaehtoista vaan **osa lakisääteistä toimintaa**, etenkin lasten ja nuorten kohdalla.

Yhteistyö sijaishuollossa ja jälleenyhdistämisessä

Aikavaihe	Yhteistyömuodot
Sijoituksen aikana	Asiakassuunnitelman laadinta, verkostopalaverit, yhteydenpidon järjestäminen, tukitoimet lapselle ja vanhemmille. Sijaishuoltopaikan ja sosiaalityön yhteistyö, koulun ja terveydenhuollon mukanaolo, arviointi perheen tilanteesta
Ennen huostaanoton purkua	Arvio perheen tilanteesta, valmistelu kotiuttamiseen, tukipalveluiden suunnittelu
Huostaanoton jälkeen	Tuki kotiin palaavalle lapselle ja perheelle, palvelujen yhteensovittaminen, seurantatyö

Roolit jälleenyhdistämisessä

Sosiaalityöntekijä

- Laadullinen ja juridinen vastuu; suunnittelee, arvioi ja päättää

Vanhemmat

- Osallistuvat asiakassuunnitelmaan, saavat tukea ja palveluita vanhemmuuden vahvistamiseen, ylläpitävät suhdetta lapseen, työskentelevät tavoitteiden mukaisesti oman ja/tai lapsen elämäntilanteen vakauttamiseksi.

Lapsi

- Osallistuu häntä koskeviin keskusteluihin, kertoo toiveita ja mielipiteitään, saa tukea tunteidensa käsittelyyn ja yhteydenpitoon vanhempiin

Roolit jälleenyhdistämisessä

Perhehoitaja / omaohjaaja

- Tukee lasta ja vanhempaa arjessa; mahdollistaa tunnesiteiden säilymisen
- Emotionaalinen tuki lapselle ja yhteistyö vanhemman suuntaan, valmistelu ja tukea mahdolliseen muutokseen

Kokemusasiantuntija

- Vertaistuki, ymmärryksen ja toivon lisääminen perheelle ja työntekijöille

Lapsen, vanhempien tai perheen palveluverkosto ja läheiset

- Auttaa vahvistamaan edellytyksiä lapsen kotiin palaamiselle.

Roolit

Sosiaalityöntekijä (lapsen asiasta vastaava)

- **Vastaa jälleenyhdistämisen suunnittelusta ja arvioinnista** asiakassuunnitelmassa (LSL § 47)
- Osallistuu hoito- ja kasvatussuunnitelman tekemiseen lastensuojeluyksikön kanssa. (LSL 30 a §)
- Kartoittaa vanhemman tuen tarpeet, ohjaa palveluihin ja seuraa edistymistä ⟶ vanhemmuuden tuen suunnitelma (LSL § 30)
- Tukee lapsen läheissuhteita (LSL § 54)
- Ylläpitää yhteyttä lapseen ja vanhempiin, **mahdollistaa vuorovaikutuksen**
- Tekee päätöksiä ja koordinoi verkostoa (sijaishuolto, koulutoimi, perheneuvonta jne.)
- Huolehtii **lapsen mielipiteen selvittämisestä ja huomioimisesta.** (LSL 20 §)
- **Vastaa lapsen edun toteutumisesta, valvoo ja arvioi sitä (LSL 24 §)**

Roolit

Omaohjaaja

- Tukee lapsen **emotionaalista valmiutta ja tunnetaitoja**, jotka ovat edellytys jälleenyhdistymiselle
- Luo luottamuksellisen suhteen, jossa lapsi voi käsitellä suhdettaan vanhempiin
- Osallistuu **tapaamisten suunnitteluun ja toteutukseen**
- Tekee havaintoja lapsen hyvinvoinnista ja tuo ne sosiaalityön tietoon
- **Valmistelee ja tukee lasta kotiinpaluuseen** yhdessä muun verkoston kanssa

Roolit

Perhehoitaja

- Mahdollistaa lapselle **turvallisen kiintymyssuhteen ja kasvuympäristön**, joka mahdollistaa korjaavan kehityksen
- **Tukee lapsen yhteyttä biologisiin vanhempiin** (esim. tapaamisten järjestely, keskustelut)
- Tekee yhteistyötä vanhempien kanssa rakentavalla ja kunnioittavalla tavalla
- Jakaa havaintoja lapsen kehityksestä ja valmiudesta jälleenyhdistymiseen
- Auttaa lasta valmistautumaan mahdolliseen kotiinpaluuseen

Roolit

Kokemusasiantuntija (henkilö, jolla on omakohtaista kokemusta elämänkokemuksesta tai palvelusta, jonka kanssa asiakas tarvitsee tukea tai jota halutaan kehittää)

- Voi toimia **vertaistukena vanhemmalle tai lapselle**, tukien toivoa ja motivaatiota
- Jakaa **kokemustietoa** työntekijöille siitä, mitä perheen jälleenyhdistäminen vaatii
- Osallistua palveluiden ja työmenetelmien **kehittämiseen**
- Auttaa ammattilaisia **ymmärtämään asiakkaan kokemuksia ja näkökulmia**

Lähteet

- Julkinen hallinto. (2019). *Verkostotyö lastensuojelussa – Näkökulmia yhteistyöhön ja työn kehittämiseen.* Yhteiskuntapolitiikka, 84(3), 306–317. https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019061220169
- Lastensuojelulaki 417/2007. https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417
- Mönkkönen, K., Arnkil, T. E., Haatainen, E., Heino, T., Kekoni, M., & Peltonen, S. (2020). *Monitoimijaisuus työntekijän voimavarana*. Tampere University. https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202011308311
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301
- Terveydenhuoltolaki 1326/2010. https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326